

töredék bizonyít. A téglák között számos jelölt darab és feltűnően sok bélyeges példány található. Utóbbiak nagy része a brigeioi *legiol adiutrihoz* (LEG*I*AD) kapcsolódik, ill. nagy számban található C A bemélyedő bélyeggel ellátott darabok is. Különleges, néhány imbextöredék által képviselt bélyeg Luc. Barbius Aquileiensis téglabélyege (LVC*BAR*AQI), melynek párhuzamai mindez ideig csupán Vindobonából és Felső-Ausztriából (Moosdorf-Elling) ismertek.

Az épület DNy-i helyiségénél a fal külső oldalán egy gödörben építési áldozatként értelmezhető bögre került elő, egy nagyobb fazékba helyezve.

Az épület előtti területen kavicsozást figyeltünk meg, ami a bejárati rész előtti terület megerősítését jelentheti, emellett az épülethez délről vezető bekötőút hasonló kavicsalapozását is megtaláltuk. Az épület előtti területen a kavicsozás alatt nagy tegulák és lapos kövek képezték az út alapozását. Ezen a részen keréknyomokat is megfigyeltünk.

Az épületet egy nagyobb kerítőárok vette körül, amely a déli bekötőút vonalában szakadt csak meg. A kerítőárok betöltéséből nagy mennyiségű tegula és vályogomladék került elő. A kerítőárkon kívül három kutat tártunk föl, amelyek közül kettőben a faszerkezetet is megtaláltuk. Mindkettő hordó volt, az egyik mintegy 30 cm magasan, a másik 80 cm magasan (majdnem az egész hordó) megmaradt. Utóbbinál jól megfigyelhető volt, hogy a hordó abrongozása nyírfavesszőkből készült. Ezenkívül több kisebb, feltehetőleg vízelvezető árkot tártunk fel, amelyek a kutak vonalában futottak. Ugyancsak az árkon kívül feltárunk egy tegulával fedett kutyasírt.

A területtől délre, a mai gönyűi Kossuth u. vonalától É-ra található árok és rézsúv vonalában megtaláltuk a limesutat. A szomszédos telekről légi fotó alapján azonosított árok folytatásában a limesút É-i árka került elő, ettől D-re pedig az út kavicsozását is kibontottuk egy szakaszon.

Az előkerült leletanyag és érmek alapján az épület a Kr. u. 2. sz. elején létesült és egészen a század végéig használatban volt. A 3. századi leletanyag csak a limesút közeléből került elő. Az épület funkciója útállomásként/lóváltóállomásként határozható meg.

Munkatársak: Molnár Attila régész, Bakos Bertalan, Czigány Dávid, Ébert Péter, Német Attila, Rikker Balázs, Samu levente (PTE), Csányi Nagy Judit, Melis Eszter, Miletics Edina (ELTE), Tasia Bulger és Becky Wedge (Prince Edward University, Kanada) régészhallgatók.

BÍRÓ SZILVIA

138. Gulács, Rákóczi utca 6.

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kö

2007. május 10-én régészeti felügyeletet végeztünk az optikai kábel fektetéséhez húzott árkoknál. A 6. sz. ház előtt, a templommal átellenben, a már kiásott árok földjében kora középkori és újkori kerámiatöredékeket

és állatcsontokat találtunk. A szűk hely miatt nem állott mód a behatóbb vizsgálatokra, de azt sikerült megállapítani, hogy – konkrét objektumhatárok híján – valószínűleg egy egykori feltöltés vagy planírozási réteg nyomára bukkantunk.

A jelenséget dokumentáltuk, a leletanyag a nyíregyházi Jósa András Múzeumba került.

PINTYE GÁBOR

139. Gyál, 7/B lelőhely

(Pest megye) Szk, Sza, A, Á, Ú

2007. augusztus 6. és december 7. között folytattuk a régészeti feltárást a lelőhelyen. Korábban Dinnyés István 1999-ben kutatott itt, valamint 2006-ban a lelőhely kiterjedését próbafeltárással vizsgáltuk. 2007-ben a beruházással érintett 11 hektáros területet (Hrsz.: 7701, 7702) tártuk fel Gyáltól D-re egy nagyjából háromszög alakú területen, amelyet egy ÉNy–DK irányú határozott homokdomb oszt három területi egységre. Észak-északkeleti részét dr. Simon László és Zsoldos Attila tárta fel, középső részét – magát a dombot – dr. Ottományi Katalin, DNy-i felén Gulyás Gyöngyi végzett leletmentést.

ÉÉK-i terület

A területen a szondázó árkok, szelvények és a teljes felületnyitás eredményeképpen összesen 410 objektumot tártunk fel. Közülük 185 szkíta, 8 Árpád-kori, 30 újkori, részben II. világháborús és 187 bizonytalan korú. Típusukat tekintve 10 ház, 324 gödör, 30 árok, 8 kút, 37 cölöplyuk, és 1 geológiai jelenség került elő.

A terület legkorábbi objektumai egy *szkíta településhez* tartoztak. A földbe mélyített házakban cölöplyukat, egyes esetekben karólyukat találtunk, azonban szembejövő, hogy földbe vájt kemencét, tűzhelyet nem találtunk. Egyik házban háromszor megújított tapasztott padlót figyeltünk meg. Néhány nagyobb ovális gödör két végében is cölöplyukak voltak, amelyek tetőre utalnak. Földfelszíni oszlopszerkezetes építmények nyomát több esetben sikerült megfigyelni. Egyik ilyen építmény vázát párhuzamosan leásott 4-4 oszlop képezte.

A területen szembejövő egy széles többosztatú árok, amely derékszögben elfordulva körülfogott egy É–D irányú mélyedést. A település feltárt kútjait kivétel nélkül ide ásták. A kutak egy részére jellemző, hogy a nagy kerek foltban jelentkező objektum lefele haladva hirtelen összeszűkül, szögletessé vált.

A régészeti leletanyag meglehetősen egységes. A zömében különböző főző- és tárolóedényekhez tartozó kerámia jelentős része egyszerűbb kivitelű ún. házikerámia, de szép számmal került elő gondosabb kivitelben készült díszedény is. Ezek többnyire behúzott peremű tálak voltak. Néhány esetben megfigyelhető volt – főként a házikerámián – bütyökdíszítés, olykor a bütyökfogó alkalmazása is. Előfordultak grafitos edénytöredékek, több esetben kelta import kerámia került elő. Néhány orsógomb és kék üvegpasztagyöngy színesítette a lelet-

anyagot. A kerámiával kb. megegyező mennyiségben találtunk állatcsontokat. A feltárt teleprészlet fémanyagban szegényes: mindössze 2 db jellegzetes szkíta bronz nyílcsúcs és egy bronz karkötő került elő.

A 8 *Árpád-korra* keltezhető gödör szegényes leletanyaga korongolt és kézzel formált fazéktöredékekből és állatcsontból állt.

Középső terület

A Bem József u. két oldalán elnyúló homokdomb DK-i része a Gyáli-patak kanyarulatáig tart. Itt 2007. szeptember 4. és október 20. között 82 objektumot tártunk fel, többségük a homokdomb tetején, a felső humuszréteg alatt volt. Kibontottuk a 2006. évi próbafeltárás árkaiban jelentkező objektumok másik felét is.

Az objektumok többsége üres volt. Nagyon kevés szarmata kerámiát a legalsó réteg objektumaiban találtunk. Késő középkori vagy újkori üvegtöredékek s bronz pipakupak a felső homokréteg tetején lévő egyik objektumban került elő. Az objektumok többsége sekély gödör, az alsó szinten találtunk egy szabálytalan téglalap alakú szarmata házat. Két árok végigfutott a területen, kb. É-D irányban, párhuzamosan egy jelenlegi csatornával.

Ny-i terület

A lelőhely Ny-i részén, a Gyáli-patak mesterséges, K-Ny-i irányú szakasza és a Bem József utca közötti területen 2007. augusztus 6. és november 30. között 246 objektumot tártunk fel. A közel 11 hektáros Gyál 7/B lelőhely középső, É-i és K-i részétől markánsan elválasztható a Ny-i terület, mivel itt szarmata és avar temetőrészletet, illetve szarmata, Árpád-kori és újkori településobjektumokat bontottunk ki.

A 246 objektum közül 63 szarmata, 82 avar, 3 Árpád-kori, 34 újkori, kettő II. világháborús és 62 bizonytalan korú volt. Típusukat tekintve 121 temetkezés, 4 ház, 3 füstölő, 54 gödör, 47 árok, 9 felszín feletti építmény, két szabadtéri kemence, 3 tanyahely és két humuszban lelt, valószínűleg újkori állatcsont.

A Ny-i terület legkorábbi objektumai – 15 méhkas alakú gödör, 3 ház, 2 árok, egy szabadtéri kemence és egy füstölő – a 2–3. századi szarmata településrészlethez tartoztak. Az említett objektumok a terület K-i szélén, két ház egymás mellett, a gödrök kisebb csoportokban kerültek elő. Két füstölő betöltésében késő szarmata leletanyagot találtunk. A házak viszonylag nagy alapterületűek (9,8–14 m²), félig földbe mélyítettek voltak, alig megfogható padlószintjükbe pedig változó számú (1–5) cölöplyukat ástak. Mindhárom ház közös jellemzője, hogy DK-i sarkuk közelébe, a ház rövidebb oldalához lejtős aljú bejáratot építettek, illetve mindenhol találtunk a padlón, a ház középső részén 80–100 cm átmérőjű tűzhelynyomot. Két házat később munkagödörként használtak, DK-i és Ny-i falukhoz egy-egy kemencét építettek. Egyedül a házakból és a szabadtéri kemencéből került elő nagyobb mennyiségű leletanyag: kézzel formált fedő-, fazék-, korongolt szürke tál-, hom-

bártöredékek, illetve orsókarika és az egyik házból egy kézzel formált mécses.

A 3. század végi–4. századi szarmata sírok a terület ÉNy-i részén és a DK-i szélén kerültek elő. Az „egyszerű” aknasíros, zárt- és nyitott körárkos temetkezések a homokdomb DK-i és Ny-i lejtőjén, a körárkos és halmos sírok a Gyáli-patak mellett feküdtek. A két temetőrészlet sírjai között 40–45 m távolság volt, összetartozásuk a leletanyag alapján is kérdéses. Valószínűleg az ÉNy-i részen levő sírok néhány évtizeddel korábbiak.

A 39 szarmata DK-ÉNy-i tájolású sír közül 8 zárt körárkos, 13 nyitott árokkeretes, 4 olyan körárokkal kerített volt, melynek DK-i része a feltárási területen kívül esett, illetve 16 „jelöletlen” aknasíros. A jelöletlen és körárokjal jelölt sírok több K-Ny-i irányú sírsorba rendeződtek úgy, hogy az „egyszerű” sírok a temető DNY-i szélén feküdtek. Összesen négy esetben figyeltünk meg a tanúfalban a sír fölé emelt halmot. A 266. sz. körárok közepén a központi sírtól Ny-ra egy gyermeksírt, illetve az 559. sz. körárok Ny-i ívében egy vázat is feltártunk.

A sírok közül 37 volt rablott és két, szegényes mellékletű temetkezés volt érintetlen. A bolygatások ellenére több sírban is megfigyeltük a koporsó elszíneződését, illetve a 266/A sírban rönkfakoporsót dokumentáltunk, melynek „S” alakú vaskapcsai is előkerültek. A legjelentősebb sír a 257. sz. halmos temetkezés, melynek 155×315 cm-es sírgödrének falát kitapasztották és – a tapasztásban megmaradt karólyukak alapján – a gödörbe faszerkezetes építményt emeltek. A lándzsával, vas övcsattal, vasfibulával, vaskéssel, 3 Diocletianus-bronzpénzzel és üveg pohárral eltemetett férfit a temetés előtt szerves anyaggal bélelt koporsóba helyezték örök nyugalomra. A koporsó mellett „S” alakú vaskapcsot és egy vasveretet is kibontottunk.

A sírok nagy részében találtunk a lábvégekhez helyezett, főként kézzel formált edényeket. A női sírokban lelt viseleti tárgyak között üveg-, korall- és karneolgyöngyöket, vasfibulákat, vas övcsatokat, bronz féltorquest, bronz és gagát karperecet, bronz fejeggyűrűt, bronz fülbevalót említhetünk meg. A használati tárgyak között vaskéseket, vasárakat, orsókarikákat, orsógombokat, egy csontfésű és egy bronzcsipesz töredékét érdemes kiemelni. A férfisírokból vas és bronz övcsatok, vaskések, vasárak, vasfibulák, ezüst- és bronzérmék, illetve két-két sírból lándzsahegy és vaskard került elő.

A késő avar temetőrészlet Ny-i széle a szarmata temetőrészlet K-i széléig, a K-i széle a 2–3. századi településrészlet Ny-i széléig terjedt. A sírok sűrűsége alapján a temető a Gyáli-patak felé húzódik. A 82 avar, ÉNy-DK-i tájolású sír több K-Ny-i irányú sírsorban került elő. A sírrablás 55 temetkezést érintett. Az elhunytak nagy részét háton fekvő, nyújtott helyzetben temették el, azonban 6 sírban zsugorított vagy feltámasztott lábú vázakat bontottunk ki.

A temetőrészlet É-i és ÉNy-i részén előkerült gyermekek és a szegényes melléklettel eltemetett egyének sírgödreire igen keskenyek és sekélyek voltak. A „gazdagabb”

személyek 90–140 cm mély sírjaiban a rablás ellenére is fontos megfigyeléseket tudunk tenni: 52 sírgödörben figyeltünk meg koporsóra utaló elszíneződést, illetve halotti ágyra vagy lábas koporsóra és a sír fölé emelt faszerkezetű építményre utaló mélyedéseket, cölöplyukakat. Több esetben megfigyeltük, hogy az elhunyt fejét valamilyen szerves anyaggal(?) alátámasztották. A sírok 60%-ában találtunk edényeket, melyeket a lábához vagy a fej mellé helyeztek. Az 579. sz. sírban két edényt is találtunk, melyek közül az egyik késő római(?), zöld mázas kétfülű edény. Az edények mellé rendszeresen tettek szarvasmarha-lábszárát és szárnyasdarabokat is. Két sírban tojánhéjdarabokat is találtunk.

Az egyik legjelentősebb sír az 558. sz. bolygatatlan temetkezés volt, melybe egy fiatal nő és a baloldali testrészére fektetett csecsemője vázát bontottuk ki. A nő derekán 17 ezüstözött bronz övveretet, egy vas és egy bronz övcsatot, egy nagy szíjvéget, négy kisszíjvéget, bronz övbújtatót és egy bronz tarsolyzárót találtunk. Az 558. sz. sír mellett további sírokban is rekonstruálni tudtuk az egykori öv díszítését.

Az előkerült leletek nagy részét övtartozékok (övveret, lyukvédő, bújtató, csat, szíjvég) alkotják, melyek öntött, áttört, indadíszes, aranyozott vagy ezüstözött bronzdarabok. Két sírban találtunk varkocsszorítót, melyek préselt, indadíszes bronzlemezeire vékony aranylemezt erősítettek. A leletek között gyöngy- és gömbcsüngős ezüst és bronz fülbevalók, bronz karperecek, dinnyemag alakú üveggyöngyök, vaskések, vascsatok, orsógombok említhetők meg, illetve egy-két sírban íjmerevítő csontot is találtunk.

A terület Ny-i szélén 3 *Árpád-kori objektum*: egy szabadtéri kemence, egy ház és egy árokrészlet került elő egymás közelében. A szabadtéri kemence négyzet alakú munkagödöréhez két kemencét is vájtak az agyagba. A félig földbe mélyített ház fele a feltárási területen kívül esett, azonban a tanúfalban jól látszódott a ház ÉK-i sarkához épített kemence sütőfelülete. A kemencével szemközi sarokból egy 1 m hosszú, lejtős aljú nyél nyúlt ki. A bejárat valószínűleg a ház DK-i oldalának középső részén volt, ahol lépcsőszerű lejáratot figyeltünk meg. Az *Árpád-kori objektumokból* bogrács- és fazéktöredékek, orsókarika, illetve a szabadtéri kemencéből sárga mázas korsó nyaktöredéke került elő.

Munkatársak: Gulyás Gyöngyi, dr. Simon László, dr. Ottományi Katalin ásatásvezető régészek; Czene András régész; Bartuczné Farkas Ildikó, Czakó Anna, Czigléczi Tibor, Dinnyés Dóra, Fodor Péter, Gera Ágnes, Kövicsné Mala Enikő, Laczkó Sándorné, Mali Antal, Szrnka Attila, Túry Miklós, Veres Zsuzsa ásatási technikusok.

ZSOLDOS Á. ATTILA

140. Gyermely, temető

(Komárom-Esztergom megye) Á

Előzetes terepbejárásokon a területen *Árpád-kori* település nyomait találtuk. Gáz- és vízvezeték-fektetést meg-

előzően elvégeztük a terület próbafeltárását. A néhány napig tartó munka során egy késő *Árpád-kori* külső kemence maradványait találtuk, valamint egy kora újkori talán gazdasági rendeltetésű épület (pince?) oldalfalait, járószintjén több edény töredékével. A területen további településobjektumok feltételezhetők.

LÁSZLÓ JÁNOS

141. Gyékényes, Fiatal-hegy

(Somogy megye) Ő, Á, Kö

2007. január 31-én régészeti szakfelügyeletet láttunk el a 0,4 kV-os hálózat építése során. A terület közelében 2006 októberében végeztünk terepbejárást. A vezeték nyomvonalára az ekkor felfedezett *Árpád- és középkori földvár* mellett megy el. Érinti továbbá az *Újhegy*, és *Újhegytől D-re* nevű lelőhelyeket. Ellenőriztük a villanyoszlopok állítási munkálatait. Az eredeti tervektől eltérően (a talajviszonyok miatt) a gyékényesi vasútvonaltól É-ra húzódó, meglévő villamos távvezetékkel É felé elágazó új vezetékszakas 1–3. sz. oszlopait, valamint a 129 és a 0286/2 hrsz. utak találkozásánál tervezett transzformátoroszlopot nem fűrt, hanem markolóval megásott gödörben állították fel. Az ellenőrzés során a 2. és 3. oszlopnak a markolóval megásott gödreiben találtunk leleteket. A 2. sz. gödörben óskori edénytöredékeket, a 3. sz. gödörben jellegtelen *Árpád- és középkori cserepeket* találtunk. A már betemetett 1. sz. gödör elegyengetett földjében szintén egy óskori töredéket találtunk. A 2. sz. oszlop helyén valószínűleg sekély, kis kiterjedésű gödör lehetett, mivel a humusz alatt már nem látszott a metszete. A 3. oszlop gödrébe egy 60–70 cm mély, gyakorlatilag leletmentes gödör keskeny szelete került elő. Bejártuk a felszántott területet a 0219 hrsz. ároktól K-re, és a vasútvonal, valamint a földvár között. Túlnyomórészt középkori, kevés *Árpád-kori* és óskori cserép jelentkezett a felszínen, legintenzívebben a 0286/1 hrsz. úttól É-ra, valamint attól D-re és a 0220/1–2 hrsz. szántó É-i 100 m-es sávjában. A lelőhely a 2006 októberében bejárt területtől D-re kiterjed a vasútvonalig, ahol a lábon álló kukorica miatt akkor nem lehetett megfigyelést végezni.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

142. Gyékényes, Kis-Almakerti-erdő

(Somogy megye) Ró

2007. január 30–31-én, megelőző feltárást folytattunk a tervezett mobil kavicsosztályozó területén (Hrsz.: 0196/1), a neolit, római- és középkori lelőhelyen, a dűlőnek a K-i harmadában. A tervezett mobil osztályozó teljes területén nem történik talajszüllyesztés, a bányaművelés későbbre tervezett terjeszkedése előtt lehetőség lesz a teljes bányaterület megelőző feltáráására. A terepbejárással pontosított lelőhely valószínűsíthető súlypontja a dűlő Ny-i felére esik, így csak azokat a helyeket tártuk fel, ahová az építmény-, illetve szállítószá-